

Hiphop

ett hippt hopp för socialt arbete

Linnéa Bothén

Socialhögskolan vid Lunds universitet

Handledare: Norma Montesino

Abstract

Author: Linnéa Bothén

Title: Hip hop- a hip hope for social work

The purpose of this study was to examine social projects that use hip hop as a youth activity and illustrate how staff members in such projects can reason about the importance of hip hop. The investigation was limited to three social projects in Malmö Sweden, and the study was based on interviews. The aim was to answer the questions:

- How does the project staff legitimize hip hop as a youth activity in these projects?
- Which beliefs about youth issues are conveyed in these projects?

The interviewees portrayed hip hop as a useful mean to link people together, an activity where people with different ethnicities and social backgrounds can meet through dance and music. The staff seemed to have a will to meet the youths interest and need of projects with hip hop as a focus. It was also portrayed as a useful tool to help young people process and work through different kinds of problems, such as exclusion in terms of unjust social structures, and also normal teenage problems.

Key words: hip hop, social work, social project

Innehållsförteckning

1. Problemformulering	2
Syfte och frågeställningar	3
Disposition	4
2. Metod	4
Urval.....	5
Tillförlitlighet	6
Etiska överväganden	8
3. Teoretiska utgångspunkter	8
Det senmoderna samhället	9
Sex, pengar och makt	10
4. Aktuell forskning.....	14
5. Hiphop som socialt projekt	17
Gemenskap som motkraft	18
Att börja underifrån.....	21
Marknaden och social förändring	25
Utanförskap och tonårskänslor.....	28
6. Sammanfattning och slutdiskussion.....	31
Referenser	34
Bilaga 1	36

1. Problemformulering

Ove Sernhede, kultur- och socialforskare, menar att den svenska välfärdsstatens institutioner håller på att urholkas och att det krävs nya strategier för att hantera den negativa trenden av arbetslöshet, segregation, fattigdom, marginalisering och diskriminering i samhället. För att motverka dessa trender av utanförskap och uppkomsten av nya sociala problem, som enligt Sernhede är mest framträdande vad gäller samhällets unga, krävs alltså en ny organisering av samhällets institutioner och nya former av det sociala arbetet (Sernhede, 2001). Det finns idag olika strategier för att motverka denna utanförskapsproblematik. Inom ramen för socialt arbete med unga finns det förutom traditionella metoder, såsom exempelvis projekt med satsningar på att hjälpa unga till utbildning eller arbete (Ungdomsstyrelsen, 2011), också alternativa idéer med verksamheter som tar sin utgångspunkt i ungdomarnas intressen och utnyttjar exempelvis konst, musik och dans. Sernhede (2009) menar att det är viktigt att skapa sådana arenor, där ungdomarna kan bli synliggjorda, för att bryta segregationsmönstren i det svenska samhället. Han menar att kulturella uttryck är en idealisk utgångspunkt för att skapa möten. Både mellan sociala, etiska och religiösa grupper, och även mellan könen (Sernhede, 2009, s 63).

Några av dessa alternativa projekt som drivits med utgångspunkt i ungdomarnas egna intressen kom jag i kontakt med under min praktiktid. Kommunens fältarbetare startade där olika aktiviteter för att sysselsätta ungdomar som identifierades vara i det som myndighetsvärlden ofta kallar riskzon. Exempel på inriktning av projekten var dykning, kampsport och vildmarksliv. Enligt projektbeskrivningen startades dessa aktiviteter utifrån ungdomarnas egna intressen, vilket sedan kunde utgöra grunden för förändringsarbete. Intresset att få dessa grupper att fungera låg alltså hos både ungdomarna och fältarbetarna. Själv har jag länge varit intresserad av dans, med inriktning på hiphop, och har många gånger upplevt hur dansen kan utgöra en bra ventil för att släppa ut frustration, stress och oro, samtidigt som den ger utrymme för skapande och kreativitet. Utifrån detta har jag gjort en studie om sociala projekt som använder sig av hiphop i sin verksamhet. Sociala projekt kan ta många olika skepnader. Exempelvis kan de drivas av både offentliga och frivilliga organisationer. ”Sociala projekt har ibland en bestämd klientgrupp som mer eller mindre frivilligt blivit föremål för t.ex. försök med nya behandlingsmetoder” skriver Sahlin (1996, s 14). I min studie syftar jag inte på behandling utan snarare förebyggande arbete som eftersträvar förändring och/ eller utveckling. Den mening jag lägger i begreppet socialt projekt utgår från ”socialt” i bemärkelsen att dessa projekt grundar sina aktiviteter i mellanmännsliga relationer. Samtidigt är jag medveten om att det kan tolkas på olika sätt. Klientgruppen i detta sammanhang är ungdomar.

Hiphopen kom till under 70-talet i New York. Hiphop-pionjären Afrika Bambaataa var med och startade och drev hiphopen som en social rörelse med intentionen att motverka kriminalitet, våld och droger i stadens socialt nedrustade områden såsom Bronx och Harlem (Söderman, 2007, s 17). Redan från början var den ett politiskt verktyg och idag använder ungdomar från världens alla hörn hiphopen som ett medel för att beskriva orättvisor och olika sociala förhållanden. I Sverige fick hiphopen sitt stora genombrott under 90-talet (Sernhede & Söderman, 2010, s 15 +18). Hiphopmusiken har kommit att delas upp i två läger, östkust- och västkustrapp, där förstnämnda grundar sig i politiska budskap medan den andra är mer inriktat på party och ofta innehåller texter som romantiserar gangsterlivet. Västkustrappen, även kallad gangsterrappen, kom till som en motreaktion mot den tidigare, ”präktiga”, östkustrappen med sina politiska budskap (Sernhede & Söderman, 2010, s 20). I och med detta började det lanseras kontroversiella låtar med bland annat sexistiska och vapenfetischistiska inslag. Dessa två teman, politik och party, har sedan 1980-talets början återfunnits inom hiphopen och hör till det inom hiphopen kända motsatsparet underground/kommersiell, äkta/oäkta. Som Sernhede och Söderman skriver är denna polarisering ständigt aktuell i hiphopen och bidrar till en motsägelsefullhet och komplexitet. Det har alltid funnits en konflikt mellan dessa två läger och det finns många exempel på bråk, eller så kallade ”beefs”, inom hiphopkulturen (Sernhede & Söderman, 2010, s 18). Hiphop är ett samlingsnamn för fyra estetiska element: *breakdance*, *grafitti*, *deejaying* och *rapping* (Söderman, 2007, s 21).

Komplexiteten i hiphopen gör det intressant att veta i vilket syfte den används i ungdomsverksamheter. I vems intresse ligger det att starta projekt med inriktning på hiphop? Görs det för ungdomarnas skull, för de som jobbar med ungdomarna eller kanske för de som finansierar projekten? Ryms möjligheten att verksamheterna skapar vinster på alla nivåer?

Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka sociala projekt som använder sig av hiphop som ungdomsaktivitet och belysa hur de som arbetar i sådana verksamheter resonerar kring hiphopens betydelse. Undersökningen är avgränsad till tre sociala projekt i Malmö. För att uppnå mitt syfte har jag formulerat följande frågeställningar:

Hur legitimerar de projektanställda satsningen på hiphop i dessa verksamheter?

Vilka föreställningar kring ungdomars problematik förmedlas i dessa projekt?

Disposition

Kapitel 2 behandlar metodfrågor och innehåller bland annat en redogörelse av urval, tillförlitlighet och etiska övervägande. I kapitlet 3 får läsaren ta del av sociologerna Antony Giddens och Bill Jordans teorier kring det senmoderna samhället. Kapitel 4 handlar om aktuell forskning och här presenteras två svenska studier av Ove Sernhede och Johan Söderman. Kapitel 5 är uppsatsens analysdel och här kopplas empiri till teoretiska frågor. 6:e och sista kapitlet sammanfattar studien och avslutas med en diskussion.

2. Metod

För att undersöka sociala projekt som använder sig av hiphop har jag gjort en kvalitativ studie med hjälp av semistrukturerade intervjuer. Bryman förklarar att kvalitativa studier innebär att lägga tonvikt på ord istället för kvantifiering (Bryman, 2011, s 249). Patel och Davidson menar vidare att syftet med en kvalitativ intervju är att upptäcka och identifiera egenskaper och beskaffenheten hos något (Patel & Davidson, 2003, s 78). Kvalitativ forskning söker alltså inte i första hand efter statistik och enkelt jämförbar data utan strävar efter att finna en djupare förståelse av ett fenomen, kvalitén. Med semistrukturerad intervju menas att forskaren utgår ifrån en intervjuguide med specificerade frågor men är samtidigt fri att förtydliga och utveckla frågor och svar som kommer upp under intervjuens gång (May, 2001, s 150- 151). Min intervjuguide utgick ifrån tre teman: *verksamhetens bakgrund, föreställningar kring målgruppen* samt *hiphop som projektidé*.

Då jag var intresserad av att komma nära intervjupersonerna och få fram nyanser i deras svar om ungdomar och hiphop såg jag den semistrukturerade metoden som lagom flexibel. Jag ville inte begränsa mig i fasta frågor utan möjlighet till utveckling, samtidigt ville jag ändå ha någon slags struktur som gav mig chansen att kunna jämföra respondenternas svar mot varandra. Mina kunskaper om hiphop kunde också bli en resurs för att föra samtalet i rätt riktning.

Några av metodens begränsningar är bland annat svårigheten med att skapa en hållbar och trovärdig relation i intervjusituationen, att den är tidskrävande samt att materialet sedan kan vara svåranalyserat (Levin, 2008, s 37). En alternativ metod för att undersöka hiphop som socialt projekt hade kunnat vara deltagande observation. Grundläggande för den sortens observation som metod är att alla i gruppen är villiga att acceptera observatörens närvaro. Dessutom krävs det att observatören blir insläppt i gruppen, vilket enligt Patel och Davidson kan vara väldigt problematiskt när det

kommer till redan etablerade ungdomsgrupper (2003, s 96). Denna metod hade alltså kunnat antas vara både mer komplicerad gällande skapandet av relation till informanterna samt mer tidskrävande. Utifrån uppsatsens tidsramar ansåg jag därmed att intervjuemetoden kunde generera mest användbara data. Analyssvårigheterna försökte jag i så stor mån som möjligt minimera genom förberedelser inför intervjuerna och jag har även strävat efter öppenhet och genomskinlighet i texten så att läsaren lätt kan följa mina tankegångar och samtidigt ha möjlighet att dra egna slutsatser.

I analysdelen har jag använt mig av många längre citat från intervjupersonerna. Detta för att undvika att ta svaren ur sin kontext. Denscombe (2000, s 261) menar att kontexten är en nödvändig beståndsdel av kvalitativ data och att det finns stor risk att datans innebörd förändras, eller till och med går förlorad, då den tas ur sin placering i exempelvis ett intervjusamtal. Nackdelen med att presentera empirin i långa citat kan vara att läsaren får för mycket information på en gång och får svårt att uppfatta vilka delar som menas vara viktiga. För att motverka effekten av detta har jag i efterföljande stycken lyft citatens centrala delar för diskussion och analys. Patel och Davidson (2003, s 133) menar att citat inte ska ses som "bevis" utan endast verka som en illustration av ett visst förhållningssätt. Tanken är alltså inte att citaten i sig ska verka som svar på uppsatsens frågeställningar, utan fungera som exempel på hur de intervjuade har svarat.

Som komplement till intervjuerna planerade jag att analysera några av ungdomarnas rapptexter för att undersöka vad de själva uttrycker, dock fick jag så mycket intressant material genom intervjuerna att jag prioriterade bort denna del.

Urval

Enligt Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (2011, s 5) bör man som forskare väga värdet av den eventuellt nya kunskap en undersökning kan ge mot möjliga risker de berörda uppgiftslämnarna kan komma att utsättas för. Jag valde bort att intervjua ungdomar då jag uppfattat att en del av dessa har bakgrunder eller nutida situationer som kan upplevas känsliga att prata om, dessutom ville jag lära mig mer om existerande sociala projekt med hiphopinriktning.

Fyra projektansvariga intervjuades. Då jag var intresserad av att få fram material utifrån faktiska erfarenheter vände jag mig till personer som jobbar nära ungdomar som på ett eller annat sätt utövar hiphop. För att få tag på intervjupersoner kontaktade jag de organisationer och verksamheter som verkade aktuella för ämnet. För att hitta dessa verksamheter använde jag mig av hemsidor på internet och snöbollseffekten, det vill säga att jag fick nya tips om intervjupersoner av de jag hörde

av mig till (May, 2001, s 161). Enligt May blir det svårt att få fram ett generaliseringsbart material utifrån detta sätt att välja intervjupersoner då det kan generera data som endast avspeglar ett visst perspektiv (May, 2001, s 122 + 161). Då jag inte strävar efter att kunna göra generaliseringar av mitt material, utan endast syftar till att uppvisa exempel på hur hiphop används i sociala projekt, anser jag inte detta vara ett problem. Jag har dock strävat efter att få intervjupersoner från så många olika arbetsplatser som möjligt. De jag har intervjuat kommer från tre olika verksamheter i Malmö stad. Den första är Hiphop Centralen, fortsättningsvis kallat H2C, i regi av studieförbundet Bilda, där jag fick möta Jason, en av initiativtagarna till verksamheten, och Johannes, aktiv breakare på Hiphop Centralen samt delaktig i olika projekt de driver. Den andra verksamheten jag kom i kontakt med var Rörelsen Gatans Röst och Ansikte, RGRA, där jag intervjuade grundaren och koordinatören Behrang. Tredje och sista besöket gjordes på Studieförbundet Vuxenskolan, SV, där jag fick möta Melinda, anställd som ansvarig för dansen, ett av deras tre verksamhetsområden.

Jason och Johannes intervjuades tillsammans vilket i efterhand kan ses ha både för- och nackdelar. En vinst jag upplevde med detta var att de ibland associerade olika till mina frågor och därigenom nyanserade vissa svar som jag annars inte kunnat få utan att ställa ledande frågor. En negativ aspekt är att jag inte har citat från båda personer på de områden de tyckt lika eftersom det inte funnits någon mening för dem att upprepa vad den andra sagt. Intervjuerna tog i genomsnitt 75 min var, vilket jag upplever ha gett mer än tillräckligt material och därav valde jag att inte intervju fler.

Tillförlitlighet

Med validitet menas huruvida man mäter det man avser att mäta medan reliabilitet handlar om mätverktygets precision (Jönson, 2010, s 13). Även om den här sortens undersökning inte innebär ett mätande i vedertagen bemärkelse har jag genom utformningen av min frågeguide försökt säkerställa att de relevanta frågorna har blivit ställda för att åstadkomma en hög validitet.

I intervjusituationerna finns det många olika faktorer som kan påverka vilka data som kommer fram. Detta innebär att det finns mycket att ta hänsyn till för att kunna skapa en så hög reliabilitet som möjligt. Jag har spelat in samtliga intervjuer för att rätt kunna återge vad som sagts. Även om detta kan verka hämmande för intervjupersonerna ansåg jag att vinsterna med att spela in var större än förlusterna, både för mig som forskare och för intervjupersonerna. Efter intervjuerna transkriberade jag dem för att lättare kunna koda materialet. Under kodningen bröt jag ner svaren i mindre teman, som exempelvis utanförskap, gemenskap, allmänhetens åsikter, kommersialism, ungdomarnas intressen etc., för att sedan bygga upp dem i de fyra nya teman som presenteras i

analyskapitlet. Nedan redogör jag för fler aspekter som jag ansett viktiga att medvetandegöra i forskningsprocessen för att hålla reliabiliteten hög.

May skriver om vikten av att hitta balansen i relationen mellan intervjuaren och den som intervjuas. Han menar att det är viktigt att intervjuaren ifrågasätter sin egen roll i intervjusituationen. Är den som opartisk vetenskapsman eller mer som en vän- och hur påverkar detta respondenten och därmed datamaterialet (May, 2001, s 155). Han skriver också om vikten av att förstå på vilket sätt forskarens egna biografi ingår som en grundläggande del i forskningen (May, 2001, s 35).

Då jag själv är intresserad av att jobba med ungdomar och kanske även i hiphop- sammanhang har jag redan från början burit med mig en positiv inställning till ämnet. Kanske finns möjligheten att jag påverkat intervjupersonerna att visa upp mer av hiphopens styrkor och konstruktiva sidor än den negativa kritiken. Jag har dock varit väl medveten om min inställning och menar att just för att jag är intresserad av ett framtida arbete inom området har jag också varit mån om att få fram en nyanserad bild om ämnet. Här bör tilläggas att jag i min förförståelse också haft med mig en stor skepticism till vissa delar inom hiphopen, som exempelvis sex- och pengafixeringen. Jag har dock strävat efter neutralitet till mina egna idéer och fokuserat på att ta in mina intervjupersoners verklighetsbild. Samtidigt har jag förberett mig väl inför varje intervju för att i så stor mån som möjligt ha kontroll över processen och genom detta försökt undvika att omedvetet dras med i berättelserna på ett sådant sätt att jag riskerat tappa fokus från det som skulle undersökas.

Enligt bland annat den feministiska kritiken, inför hur forskning i allmänhet bedrivs, är idén om att forskaren ska vara distanserad och på så sätt objektiv varken ett önskvärt eller ett möjligt mål. Feministerna menar att detta sätt inte gör forskningen trovärdigare utan snarare döljer de olika sätt forskaren påverkas av kontexten och respondenterna (May, 2001, s 34). Jag instämmer i dessa åsikter och menar att det är av vikt att förstå att total objektivitet inte är möjlig att uppnå och med den insikten följer ett ansvar i att försöka synliggöra de olika påverkansprocesserna som uppkommer i sammanhanget. Jag strävade efter att ha med mig en vänskaplig framtoning till intervjuerna och därigenom hoppades jag kunna åstadkomma ett klimat där respondenterna kände sig trygga att öppna upp och berätta om sina tankar och erfarenheter. Samtidigt försökte jag balansera detta mot en professionell sida för att tydliggöra för de intervjuade att jag var där som forskare och eventuellt kunde komma att problematisera deras svar.

Jag har fått oerhört mycket intressant material från intervjupersonerna. Det som framställs i detta arbete är inte på något sätt heltäckande, utan blir endast som nedslag i deras utsagor.

Etiska överväganden

Under stycket om urval har jag tidigare redogjort för mina etiska överväganden angående valet av att inte intervjua ungdomar.

I Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (2010) står det om något som kallas individskyddet. Detta består av fyra delkrav: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. Det första kravet handlar om att deltagarna har rätt att få all information om undersökningen som kan tänkas påverka deras villighet att delta. Samtyckeskravet innebär att forskaren måste inhämta intervjupersonernas samtycke samt informera om att deltagarna själva har rätt att bestämma på vilka villkor de kan tänka sig vara med och att de har rätt att när som helst avbryta sin medverkan. Konfidentialitetskravet handlar om att personliga uppgifter om deltagarna ska behandlas med största konfidentialitet medan nyttjandekravet innebär att den information som samlas in inte får användas till annat än forskningsändamål (Vetenskapsrådets forskningsetiska principer, 2010, s 7-14). För att uppfylla kraven ovan skickade jag ut ett brev till alla intervjupersoner där jag tydliggjorde dessa delar. Förutom det har jag sett det som viktigt att som forskare bära med dessa riktlinjer genom hela processen med arbetet och ständigt ifrågasätta om uppgifterna behandlas på ett etiskt korrekt sätt. För att göra mina intervjupersoner trygga att berätta om sina tankar och erfarenheter valde jag från början att aidentifiera dem i min text, vilket jag också klargjorde för dem. Under en av intervjuerna framkom dock en tydlig önskan om att ändå få synas med verksamhetens namn, med motiveringen att de vill att folk ska känna till dem och att de gärna vill nå ut med sitt sätt att arbeta. Utifrån detta valde jag att tänka om och frågade samtliga intervjupersoner om tillåtelse att nämna deras namn, vilket jag också fick.

3. Teoretiska utgångspunkter

Med hjälp av Anthony Giddens och Bill Jordans teorier om det nutida samhället söker jag i detta kapitel skapa ett sammanhang för de fenomen som undersöks i arbetet. För att orientera läsaren i grunderna till förändringarna i dagens samhälle inleds detta stycke med Giddens teorier kring senmodernitet. Vidare kommer en redogörelse för Jordans teori om det kollektiva livet omvandling och vilka konsekvenser det har för det sociala livet och för socialt arbete.

Det senmoderna samhället

Giddens (1997) beskriver den moderna värld vi lever i idag som en skenande värld och menar att den särskiljer sig från alla tidigare epoker genom sin extrema dynamik (s 25).

Han menar att dagens samhälle, som han benämner som senmodernt, är mer föränderligt än någonsin tidigare och att fokus i allt större utsträckning har kommit att ligga på individen och skapandet av identitet och självförverkligande. Detta dynamiskt föränderliga samhälle med allt högre krav på människan skapar en stor press på den enskilde att välja rätt i virrvarret av möjligheter och alternativ (Giddens, 1997, s 11). Kännetecknet för den moderna tid vi lever i nu är enligt Giddens dess dynamiska föränderlighet. Han menar att samhället alltid har varit i en ständig förändring men att de sociala förändringarna idag är snabbare, djupare och mer omfattande än någonsin tidigare (Giddens, 1997, s 26). Förklaringen till det moderna samhällets dynamiska karaktär delar han upp i de tre huvudelementen *åtskiljande av tid och rum, urbäddningsmekanismer* samt *modernitetens reflexivitet* (Giddens, 1997, s 31).

Alltsedan det mekaniska urets tillkomst har det, med teknikens fortsatta utveckling, blivit allt lättare att kunna *separera tid från rum* (Giddens, 1997, s 26). I förmoderna samhällen var enda möjligheten att exempelvis genomföra ett handelsutbyte att båda parter kunde mötas på samma plats vid samma tidpunkt. Idag är ett sådant köp oberoende av om tid och rum hänger ihop eller inte. Via datorn hemma i vardagsrummet är det möjligt att genomföra beställningar av varor och transaktioner av olika slag från alla delar av världen dygnet runt. Detta åtskiljande av tid och rum är alltså "(v)illkoret för förbindelsen mellan sociala relationer tvärs över stora avstånd i tidsrummet, ända upp till globala system" (Giddens, 1997, s 31).

Urbäddningsmekanismer, den andra faktorn för modernitetens dynamik, möjliggörs genom den föregående och innebär "att sociala relationer »lyfts ut» ur lokala kontexter och återaktiveras tvärs över obegränsade avstånd i tidsrummet" (Giddens, 1997, s 28). Genom dessa mekanismer blir det alltså möjligt att avskilja en interaktion från en specifik plats. Giddens delar upp urbäddningsmekanismerna i två typer: *symboliska tecken* samt *expertsystem*. Ett symboliskt tecken är något med ett standardiserat värde som kan användas i utbyte av något annat, exempelvis pengar. Genom pengar går det att avskilja interaktionen från både tid och rum genom dess egenskap att vara kreditmedel samt att den möjliggör transaktioner mellan människor utan att de fysiskt möts (Giddens, 1997, s 28). Expertsystem handlar om att vi idag är beroende av olika typer av expertis då det för oss är omöjligt att kunna ha information om allt vi möter och använder oss av, exempelvis mat, medicin, transportmedel, mobiltelefoner. Hela vårt samhälle är uppbyggt av olika expertsystem

och grunden för att de ska fungera förutsätter individens *tillit* till dem – vilket Giddens ser som ett centralt begrepp i sammanhanget (Giddens, 1997)

Det tredje elementet bakom dynamiken är modernitetens *reflexivitet* och innebär att det ständigt görs omprövningar och revideringar av information och kunskap. Detta gäller både den samhällsvetenskapliga och naturvetenskapliga kunskapen och undergräver idéer om att det skulle finnas en säker kunskap. All kunskap är öppen för att revideras eller förkastas, hur väletablerad den än är, och detta, av Giddens kallade radikala tvivel, är existentiellt bekymmersamt för människan (Giddens, 1997, s 31). Reflexiviteten finns på två nivåer, den institutionella och den individuella. Den förstnämnda handlar om hur samhället organiseras och förändras i takt med nyförvärd information och kunskap, medan den sistnämnda handlar om den egna individens ansvar i skapandet av identitet och ett autentiskt liv i relation till omgivningens föränderlighet (Giddens, 1997, s 30).

Vad gäller självets reflexivitet kan det vara intressant att se i ljuset av de traditionella samhällena där andra aspekter stod i fokus för identitetsskapande. Giddens förklarar att tidigare samhällen byggde på nedärvda regler och konventioner där levnadsmönstren var mer beständiga över tid. De faktorer som tidigare styrde identitetsbildningen, såsom släktskap, kön och social status, var relativt fastlagda och identiteten formades främst genom medlemskap i generella sociala grupper (Giddens, 2003, s 44, 1997 s 94). Idag har traditionella aspekter blivit allt mindre viktiga och vi har numer otaliga möjligheter att forma våra identiteter. Fokus har landat mer på oss själva i skapandet av vilka vi är och vad vi ska bli. ”Den moderna verkligheten tvingar oss att hitta oss själva och detta till stor del på egen hand. Genom vår förmåga att vara medvetna varelser skapar och omskapar vi kontinuerligt vår identitet (Giddens, 2003, s 44)”.

Dessa är de stora dragen i Giddens förklaring om varför de moderna samhällena ser ut som de gör. Med betoning här på ett samhälle byggt på valfrihet och självförverkligande och den förvirring det skapar hos individerna ska jag nu vidare redogöra för Jordans resonemang kring hur samhället omstrukturerats och vilka konsekvenser det kan ha för det sociala livet.

Sex, pengar och makt

Enligt Jordan (2005, s10) är en av de största förändringarna sedan 70-talet att individerna inte längre har någon kollektiv strävan eller känner behovet av att ingå i större sociala rörelser. Han hävdar att vi idag istället har gått över till att konstruera känslan av att vara meningsfull och känna

samhörighet med andra genom intimitet och konsumtion:

Sex betraktas som det naturliga uttryckssättet för vår personliga utveckling, och sexuella relationer som det fält där denna utveckling äger rum. Konsumtion skildras som det rationella genomförandet av vår valda identitet och vårt sätt att förverkliga oss själva på den offentliga arenan. Båda företeelserna är starkt voluntaristiska och förstärker vår känsla av eget ägande och eget ansvar (Jordan, 2005, s 11).

Han menar att tyngdpunkten för hur individen visar upp sig och lämnar sitt bidrag till den sociala världen har förflyttats från politik, samhälle och arbete till hem och trädgård (Jordan, 2005, s 13). Jordan beskriver alltså också, liksom Giddens, hur vi får ett allt större fokus på individualitet och självförverkligande, dock mer utifrån de senaste decenniernas utveckling och mer i detalj av vilka aspekter som ligger till grund för vårt handlande.

Jordan skriver att ”(d)en samhörighet som kan skapas av sex, och den tillhörighet som kan köpas för pengar, uppfyller många av de behov som tidigare brukade tillfredsställas av staten (Jordan 2005, s 35)”. Den politiska auktoriteten har därmed inte samma möjlighet till att styra och mobilisera folket som den en gång hade. Jordan förklarar också att denna individuella självständighet kräver en ekonomi som majoriteten av människorna i världen saknar (Jordan 2005, s 111). Detta allt större fokus på intima relationer och konsumtion blir då ett led i skapandet av ökade klyftor, där de rika kan konsumera, välja och röra sig fritt på bekostnad av de som inte har samma möjligheter, därmed skapas ett samhället där många utesluts. Solidariteten till dessa kommer dessutom i skymundan då en del av uppkomsten till denna uteslutning ligger just i att individen har ett snävt fokus i sitt självförverkligande där endast de närmsta, som kan vara en del av skapandet av den egna identiteten, får rum (Jordan, 2005, s 35). Jordan går tillbaka till filosofen David Humes (1711-1776) tankar kring ämnet där han skriver följande:

Det värsta är att människor är tillräckligt självmedvetna för att konkurrera om de livsnödvändiga resurserna, men inte tillräckligt rationella för att skapa de hållbara samarbetsystem som krävs för komplexa uppgifter. I detta vilda tillstånd kan de inte komma med tillräckligt goda skäl att ge upp sina individuella, rivaliserande strategier till förmån för en samarbetsstrategi (Jordan, 2005, s 43).

Enligt Jordan är *rörelse* ett konstant tema i historierna om vårt självförverkligande, både i form av möjlighet att röra sig exempelvis mellan verksamheter, bolag och organisationer men också

geografiskt. Jordan menar att det kollektiva landskapet har transformerats för att gynna rörligheten. (Jordan, 2005, s 115). De genom staten tidigare givna leverantörerna av exempelvis elektricitet, telefonförbindelser och sociala tjänster har idag kommit att bli valbara. Människan kan numera välja och vraka bland konkurrerande elbolag eller vårdinrättningar och har i princip närsomhelst möjlighet till inträde eller sorti bland organisationer och tjänster på en marknad där allt handlar om rörlighet och vinster. Denna valfrihet förutsätter dock pengar (Jordan, 2005, s 110). Han förklarar att välfärdsstaten byggdes upp genom våra förfäder med tanken att skapa en offentlig infrastruktur för gemensam användning. Med en uppsättning offentliga institutioner som grund kunde solidaritet och social rättvisa mellan medborgarna möjliggöras. Denna välfärdsstat har nu långsamt kommit att nötas ner (Jordan, 2005, s 117-118). Genom våra vardagliga handlingar i linje med dessa tidigare nämnda modernitetens drag har individerna, även de som trott på offentlig skola, sjukvård och äldreomsorg, långsamt legitimerat denna nya ordning genom användningen av privata och kommersiella system i jakten på att skaffa sig fördelar gentemot andra. Jordan menar att marknaden med sina vinstmotiv har skapat en värld av *hypermobilitet* där allt ständigt är i rörelse med sina hektiska, oavbrutna växlingar och byten (Jordan, 2005, s 119).

Samtidigt menar Jordan att ”människorna har goda skäl att vara misstänksamma mot politiska auktoriteter. Makten lever fortfarande och frodas här i världen och används för att lura de oförsiktiga. Organisationer av alla slag är verktyg för kollektiva handlingar som ger ännu fler fördelar åt dem som kontrollerar deras tillgångar, utan att nödvändigtvis ge fördelar åt någon annan och utan att göra världen bättre i något annat avseende (s 215)”.

Denna transformation av det kollektiva livet med en marknad styrt av dess vinstintresse har skapat motståndsstrategier hos de som ej inkluderas. Exempel på detta är informell ekonomisk verksamhet, sorti i form av illegal invandring, sabotage, bidragsfusk och olovlig frånvaro från arbetet (Jordan, 2005, s 195, 208). Jordan menar att studier som gjorts av sådana informella ekonomiska verksamheter visar att de främst bygger på att människor hjälper varandra snarare än att man tjänar pengar på det. Det skapas sedan en gemenskap och nya sociala band bland dessa invånare vilka byggs på lojalitet till varandra. De bidragsgivande myndigheterna såsom socialtjänst, polis, psykiatri och skola får då svårt att få med dessa individer i samhällets sociala organisation och den formella ekonomin, då det skulle innebära ett uppbrott från den egna grupptillhörigheten och svek av den lojalitet som står till det egna nätverket (Jordan, 2005, s 208, 209).

I *Social work and well-being* tar Jordan (2007) sedan upp idéer om vad som bör göras för att motverka denna utveckling och skapa ett mer humant samhälle. Här åberopar han en ny

organisering av det sociala arbetet där relationen mellan människor, och mellan socialarbetare och brukare åter får ta en central roll i yrkesverksamheten.

Ett lands nationalinkomst per capita och den genomsnittliga tillfredsställelsen hos befolkningen har enligt Jordan inget tillförlitligt samband. Han menar att människors olycka är långt mer kopplad till deras relationer till andra, och deras fysiska och psykiska hälsa, än till deras materiella förhållanden. ”What hurts about being poor is not so much the absence of comforts and luxuries, but the stigma of official surveillance, the contempt of mainstream citizens, the exclusion from civil associations, and the damage to personal relations (Jordan, 2007, s 6). För att maximera människors välmående är det enligt Jordan inte tillräckligt att försöka anpassa brukarna till att bli aktiva och självständiga deltagare i marknadsekonomin. För att nå dit måste en mycket större hänsyn tas till behoven av delaktighet, gemenskap och kollektiva upplevelser (Jordan, 2007, s 13).

För en effektiv organisering av det sociala arbetet krävs, enligt Jordan (2007), att tjänsterna blir mer anpassade till medborgarna och brukarna. De är dessa människor som borde vara de styrande i politik och praxis. Samtidigt bör de professionellas roll vara av en mer coachande eller konsultliknande karaktär istället för att vara övervakningsombud som rapporterar till chefer, revisorer och domstolar. Jordan menar att det sociala arbetet har mycket att erbjuda om den statliga politiken kunde lägga mindre vikt vid människors oberoende och säkerhet och mer på deras välmående (Jordan, 2007, s 14).

Sammanfattningsvis kan man alltså säga att dessa teoretiker har visat upp hur samhället idag organiseras på individnivå där sex, konsumtion, valfrihet och rörlighet är styrande värden. Detta bidrar dels till förvirring och svårigheter för den egna individen att hitta ett bra levnadssätt som uppfyller förväntningar av autenticitet och självförverkligade. Dessutom bidrar de till ett samhälle där solidariteten till varandra i stort glöms bort och där många hamnar utanför. För att skapa ett mer hållbart samhälle krävs en politik som sätter större tyngd vid människors välmående genom delaktighet, gemenskap, och med en socialtjänst som utgår mer ifrån relationen till brukaren där konsulrollen blir viktigare än övervakningsrollen.

Här bör också nämnas att det framförts en del kritik mot Giddens teorier. Bland annat menar Sandell och Mulinari (2006, s 385) att det saknas empirisk förankring i Giddens påståenden om samhällsförändringarna, och att de därför bör kallas ideologier snarare än teorier. I förståelsen av samhällsformation och social förändring kritiserar de även Giddens för att missa relevanta aspekter som ojämlikhet, kön och klass. De menar att han aktivt bortser ifrån hur patriarkala och

kapitalistiska relationer präglar världen (s 387). Jag anser att kritiken Sandell och Mulinari framför är befogad, att Giddens teorier om senmodernitet missar väsentliga delar av vad som präglar världen och dess förändringar. Samtidigt tycker jag att dessa teorier, trots dess bristande empiriska förankring, utgör en bra tankemässig utgångspunkt genom att de beskriver förändringarna i stora drag. Dessutom ger de ett användbart och bredare sammanhang till Jordans mer fokuserade teorier. Jordan kompletterar de senmoderna teorierna då han behandlar flera av de väsentliga delar Giddens förbiser.

Med detta sammanhang som grund följer i nästa kapitel en presentation av två svenska studier om hiphop som ungdomsaktivitet. Här framkommer strukturerna av det samhälle som beskrivits ovan och hiphopen framställs som ett användbart medel för att möta de problem som finns bland unga.

4. Aktuell forskning

Ove Sernhede har under två års tid följt ungdomar i Angered, Göteborg, där han fått träffa många ungdomar som uppfattar sig vara utestängda från det svenska samhället. Många av dessa har använt sig av hiphopkulturen för att ge uttryck för sin situation. I sin bok *Alienation is my Nation* beskriver han sina observationer av dessa ungdomar (Sernhede, 2002). Sernhede skriver att han mött många ungdomar som gett uttryck för känslan av att inte vara önskvärda, inte passa in, inte ha en respekterad plats att utgå ifrån och att de upplever en frustration över att inte veta vad de ska göra av sina liv. Ungdomarna i studien kopplar detta till att de har en utländsk bakgrund och Sernhede menar att mycket av deras frustration grundar sig i tveksamheterna kring den egna nationaliteten och känslan av att ha fastnat mellan två världar. Den primära identiteten har för många då blivit själva invandrarskräpet där den egna stadsdelen och det egna gänget hamnat i fokus (Sernhede, 2001). En av de unga Sernhede möter uttrycker sin upplevelse av att vara kontrollerad och exkluderad från resten av samhället såhär:

Vi är här för att Europa var och plundrade i våra länder och nu hålls vi inne i dessa betongförorter, precis som indianerna. Vi ska kontrolleras. Socialarbetare, lärare, fritidsledare, psykologer, bibliotekarier och administrativ personal utgör en »ockupationsmakt«. När arbetsdagen är slut tar de sina bilar och åker den dryga milen till bostadsområden i Göteborgs innerstad där de bor. De ersätt då av vaktbolag och polis-»ockupationsmakten har vaktavlösning« (Sernhede, 2002, s 97).

Ungdomarna har genom detta en komplicerad relation till polisen och berättar att de under lång tid känt sig provocerade och trakasserade av ordningsmakten (Sernhede, 2001). Med en identifikation till invånarna i New Yorks förorter har ungdomarna i Angered, precis som de socialt utsatta i USA, använt sig av hiphopen för att skapa en egen tillhörighet, bearbeta den egna situationen och förmedla orättvisorna. Sernhede skriver att trots att dessa ungdomar har vitt skilda bakgrunder, med olika nationaliteter och religioner, har de skapat en stark sammansvetsad enhet där alla har rätt att hävda sin religiösa eller etniska särart samt företräda sin egen gren inom rapmusiken. Detta så länge man håller sig till den gemensamma uppgiften vilket består i att, som de själva uttryckte det, se sig som en förortssoldat, där man kämpar med musiken som vapen. Gruppens texter kretsade kring diskriminering, rasism, vänskap, gemenskap, vördnad inför Allah och Islam, Latinamerikas historia, förhållandena i förorten etc. Enligt Sernhede var deras texters militanta och konfrontationsinriktade inställning gentemot de svenska institutionerna antagligen en av anledningarna till att polis, socialtjänst och fritidspersonal upplevt gruppen som hotfull och därmed skapat en kontrollerande och avståndstagande hållning till ungdomarna (Sernhede, 2001).

Vidare förklarar Sernhede att många ungdomsgrupper och gängkulturer ofta beskrivs som en plattform där individer kan gömma sin osäkerhet och sårbarhet bakom ett gemensamt hårt yttre. Ett sammanhang där förutsättningar att öppna upp, dela tankar, känslor och visa vem man egentligen är helt frånvarande. I den grupp Sernhede följt är villkoren de motsatta, där bygger gruppens sammanhållning på just möjligheten att visa vem man är och kunskapen om varandra.

Hiphop är en expressiv kultur som bygger sina uttryck på att vara och lyfter fram sin egen subjektivitet och skapar sin egen stil som rappare, grafittimålare eller breakdansare. Den egna personligheten och vad som särskiljer de olika individerna från andra är av central betydelse i denna kultur. En innebörd av detta är att ingen kan gömma sig och åka snålskjuts på de andra. Varje individ har en egen uppgift och roll i gruppen (Sernhede, 2001).

Sernhede redogör även för sina iakttagelser av de sociala och musikaliska läroprocesser som han uppfattat i grupperna. Han noterade en tydlig arbetsuppdelning mellan ungdomarna där alla avkrävdes arbetsinsatser i relation till vilka styrkor respektive svagheter de olika individerna ansågs ha. Insatserna handlade om exempelvis textskrivning och skapandet av beats där de äldre, mer kunniga, skolade in de yngre i hiphopens teknik och historia (Sernhede, 2001).

Under denna yta som på scen och i media ofta framstår som konfrontations- och machoorienterad finns alltså en gemenskap som är byggd på deltagarnas ömsesidiga uppvisande av svagheter,

känslor, rädslor, drömmar och familjehistorier. Med detta vill Sernhede visa på att i denna typ av grupper, som för många uppfattas hotfulla och där socialarbetaren kanske skulle se sin främsta uppgift i att bekämpa gänget, finns det mycket som det förebyggande arbetet istället kan ha sin utgångspunkt i (Sernhede, 2001).

Det som framkommer i Sernhedes studie följer på många sätt det samhälle Jordan (2005) beskriver. Här framkommer konturerna av ett sådant utanförskap som Jordan menar kommer ur samhällets fokus på rörlighet och vinstintresse. Ungdomarna uttrycker att de känner sig kontrollerade och exkluderade och just som Jordan lyfter har genom detta skapats motståndsstrategier, där de genom hiphopen har bildat en sammansvetsad grupp med en tanke av att de är förortssoldater, som kämpar med musiken som vapen. Genom hiphopen skapas en gemenskap och en tillhörighet, där den individuella kunskapen ses som viktig för att gruppen i helhet ska fungera. Detta liknar Jordans beskrivning av att skapa identitet genom kollektiva upplevelser, och vikten av att ta hänsyn till behoven av delaktighet och gemenskap för att må bra.

Johan Söderman, lektor på Malmö högskola med inriktning på ungdomskultur, har gjort en avhandling om hiphopkultur, med syfte att ”studera hur hiphopmusiker talar om lärande samt konstnärliga och pedagogiska strategier” (Söderman, 2007, s 18). Han har gjort fyra olika studier varav en utgår ifrån tre rappare och deras verksamheter där hiphop används som hantverk, pedagogik och aktivism. I studien ger de tre rapparna uttryck för hiphopen som användbart verktyg i skapandet av medvetenhet och politisk upplysning i ett samhälle där ojämlikhet och marginalisering existerar. Hiphopen kan då få funktionen av en motkultur mot den normalitet och ordning som råder (Söderman, 2007, s 106). En av dem menar att socialt arbete och politik kan gynnas av att de kopplas samman via hiphopen. I samma spår menar en annan av de intervjuade att rappen kan användas som språk för att nå ut till de som inte läser och de som inte tar del av dagstidningarna, på det sättet blir hiphopen en folkupplysande kraft som möjliggör förändringar i samhället. Alla framhåller en kritisk inställning till marknaden och kommersialismen inom musikindustrin, som också gäller hiphopen. En av dem jobbar speciellt med att motverka den sexistiska och den kommersiella hiphopen och stärka marginaliserade kvinnliga rappare att våga göra sina röster hörda. Vidare framställer Södermans intervjupersoner hiphopen som användbar i att göra marginaliserade och stigmatiserade människors röster hörda, att stärka de svagas självförtroende, att bygga broar mellan ungdomar från olika miljöer och som en väg till kunskapsinhämtande (Söderman, 2007, s 108). Utifrån intervjupersonernas utsagor om kunskap genom rap kopplar Söderman samman hiphopkulturen med nordisk folkbildning och vill visa på att folkbildningen existerar i dagens samhälle. I studien presenterar han den som både vital och

nyskapande och samtidigt som något som grundar sig i äldre tiders bildningsideal (Söderman, 2007, s 109 + del IV s 23).

Söderman uppmärksammar alltså folkbildningens fortsatta aktualitet och nyskapande form i de tre rapparnas sociala förändringsarbete och Sernhede lyfter betydelsen av att ta del av ungdomarnas intressen och skapa förebyggande arbete med utgångspunkt hos dem.

5. Hiphop som socialt projekt

Sociala projekt som arbetar med hiphop har blivit allt vanligare i Sverige. I detta kapitel diskuteras innehållet i tre av dessa verksamheter, som är belägna i Malmö. Här redogörs empirin uppdelad i fyra olika teman: *gemenskap som motkraft, att börja underifrån, marknaden och social förändring* samt *utanförskap och tonårskänslor*. Det är svårt att presentera dessa projekt i hela sin komplexitet då intervjupersonerna har många sammanhang att förhålla sig till i sina berättelser. De intervjuade måste förhålla sig till många olika aktörer i sitt arbete, som exempelvis ungdomarna, media, sociala myndigheter och samhället i stort. ”Så vi måste övertyga lite fint folk du vet, att det här är bra” uttrycker Jason och menar att det är en av svårigheterna med att uppnå målet med verksamheten, att ständigt behöva förhålla sig till, och övertyga, olika tjänstemän att verksamheten är något att satsa på för att kunna få stöd med olika slags resurser. Genom detta vill jag påvisa komplexiteten i berättelserna jag fått ta del av då intervjupersonerna förmedlat budskap till fler aktörer än bara mig som intervjuare. För att orientera läsaren i de olika verksamheterna kommer inledningsvis en kort framställning av dem.

Hiphop Centralen Bilda, H2C, har funnits i cirka ett år. Detta projekt erbjuder ungdomarna tillgång till inspelningsstudios, beatsstudios, en danslokal samt en mediahörna. De är fyra anställda som driver verksamheten och ungdomarna får olika tider i veckan där de har egen tillgång till lokalerna de är intresserade av att använda. Övrig tid har ungdomarna möjlighet att vistas i de gemensamma lokalerna. Fokus för målgruppen är ungdomar mellan 13-22 år, men de har även deltagare upp till 25-26 i verksamheten. Aktiviteterna som erbjuds är gratis, enda kravet för att få delta är att inte vara drog- eller alkoholpåverkad (Hiphop Centralen, 2011) (Jason).

Rörelsen Gatans Röst och Ansikte, RGRA, har olika verksamheter runt om i hela Malmö men utgår främst ifrån Rosengård, Södra innerstaden och Fosie. De erbjuder bland annat: rap- och

skrivarkurser, DJ-kurser, streetdance och breakdance, beatsverkstad, studio, ungdomsradiation Radio RGRA, och talangjakten Jalla Upp På Scen. RGRA har funnit som en förening registrerad hos skatteverket sedan 2008, men kom till som initiativ redan 2004. RGRA vänder sig främst till ungdomar mellan 10-20 år. Det finns inga speciella krav för att få delta och de aktiviteter som erbjuds är gratis för ungdomarna (Rörelsen Gatans Röst och Ansikte, 2011) (Behrang).

Studieförbundet Vuxenskolan, SV, Malmö har haft hiphopverksamhet sen 7 år tillbaka, men kom igång i sin nuvarande form för ca 1 år sedan. SV erbjuder replokaler för band som vill öva och spela, danslokal samt en hiphop- studio. De tre anställda ansvarar för var sin del av aktiviteterna. Verksamheten bygger på självgående studiecirkelar där personalen fungerar som uppstartare, stöd och, om intresse finns, även som länkar till olika evenemang och uppträdanden. SV riktar sig främst till åldrarna 13-30. Att delta i cirkeltimmar och nyttja lokalerna är även här gratis. I uppstartandet av en studiecirkel görs en överenskommelse mellan SV och cirkelledaren. Detta kan handla om att fylla i närvarolistan på ett korrekt sätt och att vara rädd om lokalerna och utrustningen. Kravet som ställs på deltagarna är att överenskommelsen följs (Studieförbundet Vuxenskolan 2011) (Melinda).

Gemenskap som motkraft

De intervjuade lyfte hiphopen i olika sammanhang som ett verktyg för att skapa möten, gemenskap och att föra samman människor. Den benämns även som ett medel för att bryta gränser. På frågan av vad begreppet hiphop betyder svarade Jason:

För mig, hiphop, jag tänker på gemenskap. Jag tänker gatuorganiserat, alltså det här med att det är vanliga personer oftast som gör det, då menar jag att det kan vara vem som helst. Men ändå så har man organiserat sig i någonting som inte har gränser, det är så brett och så stort, men folk har ändå lyckats organisera sig på det sättet. Inom dans och inom målningar, inom lyrical /.../ och DJ:n liksom, alltså det är tunga grejer dom gör. Och sätter man ihop alla dom bitarna så får du en gemenskap, du får världens sjukaste folkfest! (Jason)

Jason lyfter här hiphop som något alla slags människor kan utnyttja och han förmedlar en tro på att konsten, dansen och musiken kan föra samman människorna. Såsom Jason framställer det blir hiphop och gemenskap i princip likställt med varandra. Enligt Jordans (2007) teori skulle hiphop utifrån detta kunna ses som ett positivt redskap i strävan mot människans välmående då han betonar just vikten av gemenskap och kollektiva upplevelser för att nå dit. På frågan om vilka behov de vill bemöta med verksamheten talade även Johannes om gemenskap:

Att samla breakare, att skapa någon form av gemenskap /.../ för det är väldigt utspritt i Malmö, eller Skåne över lag... Och av erfarenhet vet jag att... det är roligare när man är många och om man hjälps åt. Om det är bra stämning så är det alltid roligare ju fler man är. Sen är det också, om man vill utvecklas eller om man vill bli bättre, om man har det som sitt syfte då är det viktigt att man är fler för då ger man inspiration till varandra (Johannes).

Johannes talar här om gemenskap genom hiphop som något som kan generera glädje och inspiration. Senare i intervjun talar han återigen om att samla människor och i detta sammanhang utifrån hur hiphopinriktade verksamheter kan länka samman människor från olika sociala och/eller etniska grupper:

... det är en väldigt bra verksamhet för att göra just det, för att bryta gränser. Av någon anledning så tilltalar hiphop en mängd olika, vad ska man säga, olika etniciteter men också människor från olika klasser och olika sociala skikt och ett sånt här ställe gör ju att alla de här människorna kan samlas, och jag tror att det är skitviktigt (Johannes).

Det Johannes säger går precis i linje med det Sernhede (2009) uttrycker om kulturella uttryck som utgångspunkt för att bygga broar och skapa möten mellan olika grupper, och i ett fortsatt spår av just detta svarade Behrang på frågan om vilka ungdomar de vill ska komma till verksamheten:

Alla! Återigen vi är väldigt flexibla, vi försöker nu utveckla vår verksamhet så att den når även Limhamnsungdomarna, exempelvis med vår talangtävling Jalla Upp På Scen. Idén var så här: varför fokuserar vi enbart på olikheter och inte likheter? /.../ Hur kommer det sig att det bara är vissa människor som deltar i talangtävlingar? /.../ Ok. Vi ser till att ta talangtävlingarna ut till periferin av staden, så vi la fyra deltävlingar /.../ i Rosengård, Lindängen, Södra innerstan och Limhamn. Då tänker man att ok men Limhamn, ur ett socioekonomisk perspektiv – inget utanförskap, men ur ett mångfaldsperspektiv – ett stort utanförskap. Limhamn har mycket att lära sig av Rosengård, vad kan vi bidra med? Jo möten mellan ungdomar från dessa stadsdelar, istället för att fokusera på olikheter fokuserar vi på gemensamma nämnare och plötsligt la vi märke till att bästa vänner skapades utifrån vår verksamhet (Behrang).

Här pratar Behrang om vikten av projekt som kan nå alla slags ungdomar och vikten av att uppmärksamma människors likheter. Han berättar hur verksamheten kan bidra med möten mellan

ungdomar från olika stadsdelar. Flera av begreppen i citatet har vida meningar och får inga explicita förklaringar, såsom socioekonomisk perspektiv, mångfaldsperspektiv och utanförskap. En tolkning kan vara att han vill lyfta hur ungdomar från en ekonomiskt bättre ställd stadsdel har ett utanförskap i form av att i sin stadsdel inte möta ungdomar med andra etniska bakgrunder. Begreppet utanförskap blir här intressant att reflektera över, här syns en intention av att vilja vända och vrida på begreppet och använda det utifrån en synvinkel många kanske inte vanligtvis tänker på. Sammantaget verkar Behrang vilja lyfta vikten av att skapa mötesplatser för ungdomar från olika områden som annars inte möts. I detta sammanhang kan projekten upplevas skapa just de arenor Sernhede (2009) menar är så viktiga för att bryta segregationsmönstren i samhället, där ungdomar blir synliggjorda och där broar byggs mellan olika grupper. Viljan att skapa möten mellan ungdomar återkommer också i samtalet med Melinda som berättar att hon upplever att det allmänt finns ett jättestort intresse för hiphop, men att ungdomarna ibland inte vet vart dom ska gå och förklarar vidare att:

Jag försöker bara uppmuntra de här mötena mellan folk /.../ Så länge det finns intresse så kommer verksamheten finnas och målet är att hitta var intressena är och skapa möjligheter, lokaler, sammankomster och ordna möten mellan folk (Melinda).

Intervjupersonerna menar att gemenskap och att folk möts och gör saker tillsammans är avgörande. Att ungdomar behöver en naturlig plats att få vara sig själva och att det finns ett forum där alla olika slags människor är välkomna. Verksamheten blir här plattformen för dessa möten och hiphopen blir verktyget genom vilka de möjliggörs. Enligt intervjupersonerna genererar detta bland annat glädje, inspiration, kreativitet och mångfald. Som en kompletterande bild kan också nämnas mina egna observationer från besöket H2C där jag fick möta flera av ungdomarna. Lokalerna var fulla av ungdomar och många av dem kom själva fram och hälsade och bemötte mig med en välkomnande attityd, utan att veta vem jag var. Detta gav mig intrycket att H2C är en plats ungdomarna uppskattar och där det skapats en öppen och välvillig inställning gentemot nya och okända människor.

I verksamheterna tas aspekterna gemenskap och det kollektiva i beaktande och man kan beskriva det som att de bidrar med en grund som ger utrymme att åter konstruera känslan av att vara meningsfull genom samhörighet med varandra. Detta går i linje med vad Jordan (2007) menar att det sociala arbetet ska bidra med för att maximera människors välmående, just att ta större hänsyn till behoven av delaktighet, gemenskap och kollektiva upplevelser. Hiphopen kan i detta sammanhang ses som ett verktyg för att länka samman människor, där det kollektiva livet åter kan

få bli en viktig del för människan och där solidaritet till varandra har möjlighet att växa.

Att börja underifrån

Ett annat tema som tydligt återkommit under intervjuerna är vikten av att utgå från ungdomarna och deras intressen i verksamheten. På frågan vad skälet till satsningen på just hiphop är svarade Jason:

Skälet för Bilda Syd är för att det är folkbildning /.../ det är en folkrörelse, folk vill bilda sig, folk vill föra det här vidare. Det finns ingen akademiker som säger detta är hiphop, utan det är folket som avgör vad hiphopen är, så att det är därför det har kommit in i Bilda, som folkbildning (Jason).

En tolkning som kan göras av citatet ovan är att folket, ungdomarna, är intresserade av hiphop och vill föra det vidare till andra. Satsningen på hiphop har då kommit till just för att det finns ett intresse av det hos ungdomarna. Detta är just så Jordan (2007) menar att det sociala arbetet ska organiseras, där medborgarna, i det här fallet ungdomarna, ska vara de styrande i vilka tjänster som ska erbjudas. Den koppling som Söderman (2007) gör mellan hiphop och folkbildning återkommer här i intervjupersonernas utsagor, med en tanke av att hjälpa människor utvecklas genom deras egna intresse. På samma fråga, vad skälet för satsningen på just hiphop är gav Melinda ett liknande svar:

Att behovet finns, och att SV märker att behovet av andra stilar minskar, t.ex. rock ... det börjar bli för en äldre generation. Det handlar om att rikta sig till den yngre generationen, samt att man inte vill förlora verksamhet, om jag ska vara ärlig, det är ju också studieförbundens roll också att hitta folkbildning i intressena och kulturerna som finns just nu (Melinda).

Satsningen på hiphop utgår enligt Melinda ifrån vad hon och SV upplevt att den yngre generationen har behov av. De verkar se ett falnande intresse för rock och ett stigande för hiphop och rättar sig efter det. Melinda uttrycker också att satsningen på hiphop grundar sig i att inte förlora verksamhet, vilket skulle innebära förlorad inkomst då de får statligt bidrag utefter hur många cirkeltimmar de har. Under intervjun beklagar sig Melinda över detta faktum vid ett flertal tillfällen, att det är synd att behöva utforma verksamheten utifrån ekonomiska aspekter. I det här fallet verkar dock inte intressena krocka eftersom de ser ett behov av hiphopverksamheter, och de får pengar utefter vad ungdomarna vill utnyttja. Såsom verksamheten är utformad måste intresset komma nedifrån för att gå runt ekonomiskt.

Melinda berättade också om egna upplevelser från en fritidsgård som hon jobbat mycket på som yngre. De positiva erfarenheterna av denna verksamhet verkar hon ha med sig som grund och som något eftersträvansvärt i hennes arbete idag.

Det är helt ungdomsstyrt, med handledning av en äldre. Och då hade ju vi hand om hela fritidsbudgeten för ett helt år, vi fick gå på regelbundna styrelsemöten och vi var ju invalda av medlemmarna själva, vi var ungefär 300 medlemmar. Det är ett koncept som har funkat i snart 30 år (Melina).

Melinda lyfter att detta koncept där ungdomarna fått styra, med handledning från en äldre, har fungerat i 30 år. Här finns alltså också en tanke som följer Jordans (2007) linje där de som nyttjar tjänsten ska vara styrande och tjänstemannen, den vuxna, coachande. Melindas exempel och Jordans teori styrker alltså varandra här. Behrang berörde också vid ett flertal tillfällen vikten av att arbeta nerifrån och upp:

Det är också något som är väldigt viktigt, jag jobbar med ett underifrånperspektiv, jag menar vi är en gräsrotsrörelse /.../ och vi jobbar med verktyg som ungdomar kan relatera till. /.../ Intresset låg i en samhällsförändring och jag såg det som att RGRA kunde göra det och det skulle bli en rörelse. Men jag såg det inte som, alltså ovanifrån neråt - jamen vi registrerar en förening, vi ska jobba med detta och detta - och man utgår från sig själv. Och sen så ska man hitta människor som ska passa in i det man har skrivit att man ska göra, och sen märker man att - nej men det är ju inte så att alla vill göra detta. För oss vad det tvärt om. /.../ Vi måste komma underifrån och se, funkar vår modell, våra verktyg, vår pedagogik, vårt engagemang? Ja, det kommer ju underifrån (Behrang).

Behrang har här mer uttalade tankar kring vikten av ett underifrånperspektiv, han utgår också ifrån ett större sammanhang än de andra intervjuade. Han talar om att skapa en samhällsförändring och menar att för att nå dit krävs en stark grund. Detta kan kopplas till det Jordan (2007) säger om att brukarna inte borde anpassas till hur samhället ser ut idag, utan istället krävs det en omorganisering där medborgarna blir styrande i politik och praxis. Det är så Behrang beskriver sin idé om verksamheten, där tanken inte är att skapa en förening som ungdomarna får anpassa sig efter, utan tvärtom anpassa verksamheten efter ungdomarna.

De intervjuade verkar samtidigt vara noga med att inte försöka bestämma åt ungdomarna hur de borde utnyttja hiphopen. Även om de själva har en klar syn av vad de gillar eller ogillar vill de låta ungdomarna få hitta sitt sätt att uttrycka sig. Flera av dem förklarar att de gärna berättar och visar vad de tänker och tycker om hiphopen, och att de själva försöker inspirera, men att det ändå är viktigt ge utrymme för ungdomarna att gilla vad de vill.

För mig är det så här att om jag håller klasser så blir det per automatik att jag berättar varifrån olika saker kommer. Det är lätt att man blir preacher, jag tycker inte man ska säga, så här var det eller så här ska det vara, det blir helt skevt. Utan det handlar om att om någon kommer till mig och jag får en fråga /.../ då kan jag ge min bild av det och då säger jag att så här har jag uppfattat det, eller det kan man dra paralleller med (Johannes).

Johannes för vid ett annat tillfälle fram att det finns lika många idéer om vad hiphop är, som det finns hiphopare. Han menar att det han tänker om hiphop inte behöver vara en sanning för andra. Här beskriver han hur han försöker undvika att framföra bestämda åsikter om hur hiphopen borde nyttjas eller uppfattas, men att han gärna delar sina kunskaper och tankar om någon frågar. Melinda berör också hur hon vill undvika att styra ungdomarna, men att hon gärna bidrar med komplement till vad de lyssnar och dansar till:

När de dansar så lyssnar de mycket på radiohits, och i stället för att trycka undan det så brukar jag bara visa andra exempel, som ett komplement. Ni vet det här steget som ni gör, om ni kollar här, det här är från 90-talet, eller från 80-talet, så visar jag en video, eller en låt. /.../ Om det är någon som mot förmodan så gärna vill shaka så måste jag ju få låta dom ha den processen själva, men det är jättesvårt. /.../ Det är ju svårt att inte styra, men jag försöker undvika det, dom får hitta sin grej, vad som lockar dom just då (Melinda).

Melinda uttrycker en vilja av att ge ungdomarna utrymme till att göra det dom är intresserade av, samtidigt som hon tycker att det är svårt att inte gå in och styra. I och med att hon uttrycker svårigheten med detta kan en medveten strategi uppfattas här, där lusten och viljan till utveckling tillåts börja hos ungdomarna. Melindas inställning kan uppfattas ha den coachande karaktär Jordan (2007) förespråkar, där hon utgår ifrån vad ungdomarna är intresserade av att lyssna på och därifrån ger dem vidare exempel. Jasons inställning kan också upplevas vara av samma slag, och här framförs hur han upplever ungdomarnas respons på de exempel han ger:

Det finns ju youtube nuförtiden, och när de visar de nyaste låtarna och förklarar vad de gillar så kan jag ta fram exempel på låtar som de påminner om. /.../ De satte på en Eminem- låt från 98, han rappade lite annorlunda då, så tyckte dom att det var överfett./.../ Då satte jag på en låt med Paris, och då blev dom så: wow, fanns det sån musik när du var yngre? (Jason)

När de gäller ungdomarnas textskrivning och verbala uttryckssätt menar dock både Jason och Behrang att det finns en vinst i att ifrågasätta ungdomarnas ordval:

Här på H2C försöker vi att inte ha någonting med deras texter att göra, utan de får skriva och spela in vad de vill. Det viktigaste för oss är att de sätter igång och att dom får ut sina riktiga känslor. Och sen när de väl har fått det, då kan vi fråga varför de valt vissa specifika ord. Det kan vara vilket ord som helst, alltså mindre bra ord om man säger så. /.../Hade du inte kunnat lägga några minuter till och hittat på en riktigt bra metafor och visa att du är mer skicklig än att bara säga de här orden?(Jason)

Jason vill att ungdomarna ska vara fria att skriva och spela in vad de vill, men tror på ett visst ifrågasättande av ungdomarnas ordval när de kommit en bit på väg i sitt musikskapande. Vilka de mindre bra orden är framkommer inte, men det skulle kunna handla om svordomar. Jason verkar vilja dämpa intresset för dessa och istället uppmuntra genomarbetade formuleringar.

Sen det här med språket också, vi jobbar mycket med improvisation och mycket med freestyleteknik. Vi märker att många av våra ungdomar har blivit fantastiska på att freestyla, det i sin tur gör att dom får ett bättre språk som gör att dom kan debattera bättre. De kan ta plats på ett bättre sätt, de kan kommunicera bättre. /.../ Plötsligt så lägger man ord på det man känner, och plötsligt så är det fler vuxna som lyssnar och då kan man påverka. Det är det jag jobbar med, varför säger du fuck you? Varför hatar du snuten? Vi jobbar med språk-utveckling så att från att säga fuck you till att man säger: Lyssna, du diskriminerar mig (Behrang).

Behrang berättar att ungdomarna genom improvisationen blir bättre på att kommunicera och debattera, vilket gör att de får lättare att påverka. Här talas det också om att ifrågasätta ungdomarnas svordomar och att försöka sätta ord på det man känner för att få vuxna att lyssna. Om det ligger i de intervjuades intresse att utgå ifrån ungdomarna i utformandet av verksamheten, och själva ha en stödande roll kan här ifrågasättas vad skälet till att lägga sig i ungdomarnas ordval är. Vill ungdomarna själva utveckla sitt språk, sina metaforer och sitt sätt att debattera? Eller handlar det

om en normaliseringsprocess, eller helt enkelt om att de intervjuade själva vill utnyttja sina kunskaper om hiphop? I sitt förslag om hur det sociala arbetet ska utvecklas menad Jordan (2007) att socialt arbete ska vara stödjande och inte övervakande. I det praktiska arbetet kan det vara svårt att uppnå en balans. Om det ligger i ungdomarnas eget intresse att utveckla denna sida blir det ingen konflikt i deras och de intervjuades vilja, utan personalens kunskaper kommer istället väl till användning.

Sammantaget ger citaten under detta tema en bild av de intervjuades inställning till att utgå ifrån ungdomarna i utformningen av verksamheten. De tre verksamheterna uppges bygga på tanken att det är ”folket”, i det här fallet ungdomarna, som ska vara styrande i dess utformning och utbud. Behrang tydliggör att det är ett villkor för att kunna skapa en stadig grund i verksamheten. Viljan att inspirera och dela med sig av sina kunskaper verkar samtidigt finnas nära till hands. Utifrån de intervjuades utsagor framkom en medveten strategi av att låta lusten hos ungdomen få styra, och när lusten och skapandet kommit igång sedan gå in med andra exempel och idéer för att dra paralleller eller bidra med ett komplement. I samband med textskrivning och uttryckssätt uppgav båda intervjupersonerna som arbetar med rapp att de kan gå in och ifrågasätta ungdomarnas ordval. Detta för att få ungdomarna att tänka till vad de verkligen vill få sagt och utveckla sitt språk.

Detta kan tolkas som att de intervjuade ändå styr ungdomarna i hur de borde nyttja hiphopen, ur en annan vinkel kan det alltså ses som ett sätt att hjälpa ungdomarna vidareutveckla sina egna intressen.

Detta går väl i linje med Jordans (2007) förslag om hur det sociala arbetet bör organiseras. Istället för ett top-down- perspektiv där de professionella har rollen som övervakare bör det sociala arbetet organiseras nerifrån och upp, där medborgarna och brukarna styr dess praxis och där den professionella tar en mer coachande roll. Verksamheterna jag undersökt kan tolkas fungera just på detta sätt. Ungdomarnas intressen får vara det styrande och de projektanställd finns till hand för att stötta och coacha utmed deras valda linje.

Marknaden och social förändring

I detta tema lyfter jag några av de aspekter som uppkommit som problematiska i verksamheterna. Enligt de intervjuade har kommersialismen och dess vinstintresse kommit att prägla hiphopen på ett sätt som ibland kan vara svårt att förhålla sig till. Hiphopens sexfixering kan uppfattas ha sin grund i ett vinstintresse genom sin kommersiella gångbarhet. Melinda berör denna sida av hiphopen vid ett flertal tillfällen:

Som jag har märkt mycket med hiphopen över lag är att tjejer kan vara grymma på hiphop, men ändå ska det finnas en sexuell tillgänglighet hela tiden. Utifrån kläderna och hur de rör sig. Det finns en väldigt stereotypisk bild av manligt och kvinnligt på många sätt och det är svårt att jobba emot, det är extremt svårt. /.../ Det är just det där att man blir fråntagen rätten till sitt kön för att man inte lägger på vissa stereotypiska attribut. Det enda jag känner att jag kan göra, för jag kan inte gå runt med pekpinnar och prata sönder saker, jag kan bara göra. Jag kan bara vara en inspiration själv, och träna så mycket som möjligt för att bli så bra jag kan ... Jag kan vara medveten om jättemycket, men jag kan inte pracka på en massa saker, såvida intresset inte finns. Jag kan jobba medvetet med mina elever, så att jag aldrig använder ord som manligt kvinnligt, utan istället petite, nätt, buffliga och så vidare (Melinda).

Melinda lyfter att oavsett kvinnors skicklighet inom hiphopen måste det finnas en sexuell tillgänglighet för att inte bli fråntagen rätten till sitt eget kön. Detta kan upplevas återspegla inte bara hiphopen utan samhället i stort. Utifrån Jordans (2005) sätt att beskriva samhället kan detta ses som en förlängning av de senaste decenniernas fokus på sex och pengar. När känslan av att vara meningsfull skapas genom intima relationer, och konsumtionen blir det rationella genomförandet av vårt självförverkligande, kan marknaden tjäna mycket på att ha ett sådant fokus. Återigen verkar Melinda vilja undvika övervakarrollen då hon lyfter att hon inte tror på pekpinnar och att prata sönder budskapen. Istället fokuserar hon på att arbeta medvetet med sina ord och sitt sätt att vara och dansa. Vidare har också framkommit hur kommersialismen har skapat en bild av hiphopen som de intervjuade själva upplever inte stämma:

Så fort marknaden ser att här finns en subkultur som organiserar miljoner, då hittar man möjlighet att tjäna pengar på det, och plötsligt har hiphop idag blivit coca cola och playsation. Hiphop har idag blivit en marknad, där många av dom kända artisterna inte ens är hiphopare. Dom är popartister i min mening, det som många rappartister rappar och sjunger om, det är inte hiphop längre, det är pop (Behrang).

Här beskriver han hur marknaden utnyttjar människors intresse för hiphop och skapar nya produkter i dess namn för att skapa vinst. I Jasons förklaring om beefs återkommer upplevelsen av att hur vinstintresset skapar en skev bild av hiphopen:

Alltså det som syns på tv... i 80 % av fallen så upplever jag det som cirkus. Alltså ett säljknep... för att få det att se ut som beef. Det är som att två parter kommer överens om att ha en beef för att för att hjälpa sina siffror (Jason).

Enligt Jason är många av de bråk som framställs i media inte riktiga konflikter utan ett knep för att tjäna pengar. Här kan människans vilja till konsumtion upplevas leda in i en negativ spiral där konsumenten betalar för det som är lättillgängligt och lockande, och där marknaden och media anpassar utbudet efter det som genererar pengar. Marknadens vinstfokus bidrar därmed till en skev bild av hiphopen. Denna bild skapar ibland motvind för de intervjuade då det genererar negativa inställningar till hiphopen:

Vissa människor kanske tycker det är helt tabu att det finns folk som oss ... och vi är det värsta i deras ögon. Tyvärr så är det så stämplat ... det ska vara smutsigt. Smutsiga miljöer och det ska vara smutsigt lyriskt. Så det är sådana grejer man måste handskas med och man måste bevisa motsatsen (Jason).

Om man kollar i Frankrike för några år sen när de brände bilar i Paris då beskyllde man ju hiphopen för det. Man beskyllde rapparna att ha uppmanat till det. Och så smutskastar man dom och så smutskastar man hiphopen (Johannes).

Samtidigt som de intervjuade har sådana inställningar att förhålla sig till lyfter de själva hur de tror på hiphopen, och ser den som en investering, samhällsmässigt:

Så att det gäller att övertyga de här personerna att det här är något jättebra. Visst det kanske kostar dig 20 000, eller vad det nu kostar. Men du får så mycket mer tillbaka, i det sociala, för att börjar man räkna det i pengar så kommer det ändå bli billigare i slutändan för dom (Jason).

Jason menar att satsningen på projekt som H2C ger lägre kostnader ur ett långsiktigt perspektiv. Det kan ses som ett vanligt argument för sociala projekt att det blir billigare i längden, eftersom man försöker hitta, över tid, mer hållbara lösningar. Kanske den största svårigheten ändå ligger i att övertyga om deras potentiella vinster, när snabba och tydliga resultat är mer attraktivt för politiker och tjänstemän. I ett samhälle med sådana snabba växlingar som Giddens (1997) beskriver kan det vara svårt att hitta utrymme för långsiktiga satsningar.

Ur ett ekonomiskt perspektiv, sett till mindre skadegörelse, har vi gett så mycket till Malmö. Genom att aktivera ungdomar som inte är aktiva har vi sparat ofantligt mycket pengar, som om vi inte hade funnits hade gått till att jobba ... med att tejpa upp fönsterrutor eller sanera trottoarer och trappuppgångar från klotter. /.../ Vi jobbar förebyggande. /.../ Jag debatterar väldigt mycket och lobbar mycket kring att just skapa index för hur verksamheter som RGRA och liknande verksamheter, ur ett ekonomiskt perspektiv, gynnar exempelvis näringen i samhället (Behrang).

Behrang talar också om långsiktiga besparingar och lyfter konkreta exempel på vilka fördelar Malmö stad haft av deras verksamhet. Han menar att det blir mindre klotter och förstörelse genom deras förebyggande arbete. Här uppkommer en intressant krock. Den bild av hiphopen som marknaden tjänar pengar på blir ur ett samhällsekonomiskt perspektiv mindre lockande. Samtidigt ser de intervjuade själva stora samhällsvinster med satsningen på hiphop. Jason och Behrang talar om sociala vinster och besparingar ur ett långsiktigt perspektiv. Det pengafokus som Jordan (2005) beskriver syns här ur flera olika synvinklar. Dels skapar den en problematik inom hiphopkulturen genom dess sexistiska bidrag, dels skapar den också skeva bilder av hiphopen som i sin tur påverkar olika aktörers intresse av att satsa på hiphop. De intervjuade menar att det samhällsmässigt finns mycket pengar att spara genom dessa verksamheter. Det som ovan redovisats är en del av en komplex bild som framställts. De intervjuade har samtidigt också påpekat att de har mycket samarbete med Malmö stad och att många aktörer ändå sett det positiva i deras verksamheter.

Utanförskap och tonårskänslor

I de intervjuades utsagor har flera olika föreställningar kring ungdomarna och deras problem kunnat skönjas. Flera av dessa har kommit med i de redan presenterade citaten, men då fokus har legat på andra aspekter i de tidigare temana har dessa inte kommenterats. Här följer några citat där de intervjuade talar om vilka problem de upplever att ungdomarna har.

Det är inget snack om saken att vi tror på att den strukturella rasismen gör att frustrationen är ett faktum. Stenkastningen har inget med etnicitet eller stadsdel att göra, det har med socioekonomiska anledningar att göra. Det har med utanförskap, frustration och med strukturell rasism att göra. RGRA jobbar för att ta bort strukturerna som gör att vissa hamnar utanför. /.../Våra ungdomar kommer från miljöer där det inte är en självklarhet att du efter skolan ska ha en fritidssysselsättning./.../ Alla har inte råd att betala medlemskap för att gå på en danskurs eller gå och plugga på kulturskolan eller köpa ett instrument för att lära sig

spela gitarr. /.../Så syftet är helt enkelt att vara både en anslagstavla, ett förankrat nätverk, aktivera dom som inte är aktiva per automatik i fritidssysselsättningar i föreningslivet och framför allt nå dom som inte nås av andra och jobba mot strukturell rasism, mot scenofobi, mot islamofobi. Majoriteten av våra ungdomar har muslimskt påbrå och kommer från miljonprogrammen (Behrang).

Här förmedlas många problem som ungdomarna har. Behrang talar om frustration och utanförskap och kopplar det till samhällets strukturer. Här framkommer att ungdomarnas frustration ibland leder till stenkastning. Behrang förklarar att denna frustration grundar sig i socioekonomiska anledningar, främst för miljonprogrammets ungdomars, vilket kan uppfattas som att de inte har samma sociala skyddsnät och ekonomiska förutsättningar som andra har. Här framkommer just de problem Jordan (2005) menar att dagens samhälle skapar. Människans snäva fokus på självförverkligande och rörlighet gör att alla inte blir inkluderade. Jordan (2005) menar att de rika inte ser på vems bekostnad de egna valen görs, solidariteten till varandra försvinner, vilket här ser ut att resultera i en rädsla för främmande människor och för människor med muslimskt påbrå.

De andra intervjuade hade en annan infallsvinkel till ämnet och talade mer om problem kopplade till en känslig period i livet, tiden mellan att vara barn och vuxen.

Alltså problem finns ju överallt, det är ju inte bara här. Du kan ju gå in till en skolklass och hitta problem även där. Det är klart vissa av de personer som är här dom har det inte lätt i sitt privata liv. Jag tror att det är väldigt få som har det lätt... just i den åldern när man håller på att bli vuxen... man har inte riktigt lärt sig hantera vissa känslor och tar saker väldigt hårt. Så att det är den problematiken vi har här (Jason).

Och de som anses vara i riskgruppen är ju folk över 18 som har slutat gymnasiet och står utanför arbetsmarknaden och ... utan någon hobbyssysselsättning... så dom har vi lyckats fånga in här på H2C. Jag säger inte att varenda person som är 18 år gammal håller på med skit eller nåt sånt, men det är en målgrupp som oftast glöms bort (Jason).

De problem som lyfts här är svårigheterna med att bli vuxen och att inte kunna hantera känslor. Jason berör också ungdomar mellan skola och arbete som en ofta bortglömd målgrupp. Melinda talar också om denna period i livet, med kopplingar till sin egen ungdom:

Jag tänker såhär, hur mycket kan man kräva av en 15-åring som bara är ett stort känsloliv... Det är så mycket som händer, man måste bara fånga upp så snart som möjligt, och uppmuntra de som kan behöva en push, som kanske är lite arga och tar mycket plats. Men sen ger man ett ansvar så blir det plötsligt helt andra grejer (Melinda).

I citaten ovan berörs många av ungdomarnas problem härröra ur en känslig period i livet. Dessa verkar de intervjuade vilja fånga upp och hjälpa till att hantera. Melinda ser bland annat ansvarsfördelning som ett sätt att möta ungdomarnas ilska och behov av att synas.

Kanske försvåras tonårstiden allt mer genom den individualisering som Giddens (1997) och Jordan (2005) beskriver. Med ett eget ansvar till självförverkligande och ett äkta liv blir det fler aspekter att hantera under denna period. I ungdomsgänget Sernhede (2002) möter finns det utrymme för att dela med sig av känslor som hör denna tid till, han beskriver det till och med som en förutsättning för att gruppen ska fungera. Genom hiphopen lyfts ungdomarnas egen subjektivitet och personlighet fram, och gemenskapen bygger på deltagarnas ömsesidiga uppvisande av bland annat svagheter och känslor. Det förebyggande arbetet har alltså mycket att hämta hos ungdomarna i deras hiphoputövande vilket de intervjuade verkar vilja tillvarata.

Sernhede (2009) menar att det krävs nya strategier för att hantera den negativa trenden av just de problem de intervjuade nämner: arbetslöshet, segregation, fattigdom och marginalisering. Hos de intervjuade framkommer intentioner av att vilja skapa sådana arenor som Sernhede efterfrågar, där ungdomarna kan bli synliggjorda och där de kulturella uttrycken blir utgångspunkten.

6. Sammanfattning och slutdiskussion

Syftet med denna uppsats var att undersöka sociala projekt som använder sig av hiphop som ungdomsaktivitet och belysa hur de som arbetar i sådana verksamheter resonerar kring hiphopens betydelse. Detta har jag försökt göra genom att intervjua fyra projektanställda från tre olika verksamheter med hiphopinriktning. I det här avslutande kapitlet kommer först en sammanfattning av vad som framkommit utifrån uppsatsens frågeställningar och följs av en resonerande och avslutande text kring teorierna, verksamheterna och hiphopen

1. Hur legitimerar de projektanställda satsningen på hiphop i dessa verksamheter?

I studien har hiphop framkommit som ett användbart verktyg för att länka samman människor och för att skapa gemenskap. De intervjuade har lyft det kollektiva som viktigt och verksamheterna kan beskrivas ge utrymme att konstruera känslan av att vara meningsfull genom samhörighet med andra. För att maximera brukarnas välmående menar Jordan att det sociala arbetet borde ta större hänsyn till behoven av delaktighet, gemenskap och kollektiva upplevelser. Satsningen på dessa projekt kan ses göra just detta.

De intervjuade har även framhållit ungdomarnas intressen som utgångspunkt för verksamheten. Satsningen på hiphop kommer därmed utifrån att intervjupersonerna har uppfattat ett intresse och ett behov av detta hos ungdomarna. De projektanställda har talat om ungdomarnas skapande och kreativitet som primär och deras egna kunskaper och åsikter som sekundära. För en effektiv organisering av det sociala arbetet bör, enligt Jordan, brukarna vara styrande i dess utformning och socialarbetaren ska ha en coach- eller konsultliknande roll snarare än en övervakande. Verksamheterna beskrivs vara utformade på det sättet.

För det tredje menas dessa projekt fungera förebyggande och vara samhällsekonomiskt besparande i form av minskade skadegörelsekostnader. Här framkommer dock en viss problematik med att övertyga vissa aktörer att det är så. Marknadens sätt att framställa hiphopen ger den en delvis missvisande bild, vilket påverkar andra aktörers inställning till hiphop som ungdomsaktivitet. Här framträder ett problem med det nutida samhällets pengafokus vilket Jordan lyfter. Marknadens vinstintresse kommer ibland i vägen för de besparingar de intervjuade menar att deras verksamheter kan göra.

2. Vilka föreställningar kring ungdomars problematik förmedlas i dessa projekt?

Här har lyfts problem som bland annat utanförskap och frustration grundat i socioekonomiska förhållanden och samhällsstrukturer som inte gynnar alla. Många av ungdomarna sägs också vara utsatta för främlingsfientlighet. Det har även talats om mer allmänna ungdomsproblem kopplade till tonårstiden, som osäkerhet och svårigheter med att hantera känslor. De som är mellan skola och arbete har också benämnts som en riskgrupp. Sernhede menar att det behövs nya strategier för att hantera den negativa trenden av bland annat de problem som nämns här. Hos de intervjuade framkommer intentioner av att vilja skapa sådana arenor som Sernhede efterfrågar, där ungdomarna kan bli synliggjorda och där de kulturella uttrycken blir utgångspunkten.

Giddens och Jordans teorier har varit behjälpliga genom att synliggöra många av de problem som de undersökta verksamheterna har att handskas med. Marknadens styrning och samhällsstrukturer som skapar utanförskap har i studien framkommit som några av de främsta problem de intervjuade möter i sitt arbete. I början av uppsatsskrivandet hade jag svårt att hitta grunden till de problem som beskrevs finnas kring ungdomarna. Teorierna har gett en möjlig förklaring till en sådan grund. Det jag tycker blivit tydligt i användandet av Giddens teorier är att de, liksom kritikerna påpekar, endast ser till en del av befolkningen, de som strukturerna gynnar, inte till de som hamnar utanför. Giddens tycks utgå ifrån de förutsättningar som präglar västerländska samhällen och förmår endast beskriva problem som kan uppstå för människor som ändå har möjlighet till rörelse och valfrihet. Samtidigt blir hans teorier ändå mycket användbara i just dessa sammanhang. Kanske är det just för att jag är en av de som gynnas av strukturerna med dess möjligheter som jag känner igen mig i det Giddens beskriver. Jag har själv upplevt och sett den press och förvirring jakten på det äkta och sanna livet skapar. De intervjuade lyfter ungdomstiden som en problematisk period i livet. Med fler val och högre krav kan denna tid uppfattas bli allt tuffare, och ungdomar kan då ses som en alltmer utsatt grupp i denna föränderliga värld, som det sociala arbetet måste hitta nya verktyg för att möta. Det förebyggande arbetet med ungdomar borde därmed bli en allt viktigare del av socialt arbete, där också ”vanliga” tonårsproblem får utrymme att bearbetas och tas på allvar.

Jordans teorier har sedan möjliggjort en förståelse av vad som händer med dem som inte fångas upp i Giddens teorier. I de tidigare studierna likväl som i intervjuerna framkom en utanförskapsproblematik som tydliggjordes genom Jordans strukturbeskrivningar. Samtidigt framförs, genom Jordan, förslag på lösningar för att motverka denna utveckling. I de verksamheter jag har undersökt tycker jag mig se exempel på sådana lösningar som Jordan föreslår. Där ligger fokus på att skapa plattformar för gemenskap och kollektiva upplevelser, och ungdomarnas egna idéer och intressen ligger till grund för verksamhetens utformning.

Jordan menar att vår välfärdsstat håller på att nötas ner. Att människor, och då även de som trodde på offentlig skola, sjukvård och äldreomsorg, har kommit att välja privata alternativ i jakten på att vinna fördelar framför andra. Min uppfattning om det sociala arbetet är att det grundar sig i en vilja av att hjälpa människor, att dela på resurserna och att skapa rättvisa villkor. Jag tror att många socialarbetare känner en uppgivenhet och frustration gentemot dagens politik där klyftorna mellan rika och fattiga bara tycks öka. I studien har det framförts berättelser om många ungdomar som inte passar in i systemet, som begränsas och krymps och inte får möjlighet att visa upp sina begåvningar för att de inte räknas. Med hjälp av hiphopen har de projektanställda format och erbjudit redskap för att möta behoven de ser hos ungdomarna. Dessa redskap skulle socialtjänsten kunna tillvarata och använda i sina ungdomsverksamheter. Det jag lärt mig om hiphop i min studie upplever jag kunna användas som en hoppfull motkraft mot dagens rådande orättvisa samhällsstrukturer.

Jag har fått ta del av många intressanta berättelser i de intervjuer jag gjort. Långt fler än vad som har funnits plats att redogöra för i detta arbete. Jag har mött fyra eldsjälar, med vad jag upplevt varit en genuin tro på att deras verksamheter kan vara till nytta för de ungdomar de möter och för samhället i stort. Under tiden av uppsatsskrivandet har jag fått lära mig mycket nytt om hiphop och dess potential i sociala projekt. På vissa av mina frågor fick jag helt andra svar än de jag förväntade mig. Jag hade exempelvis en tanke om att verksamheterna skulle ha bestämda inriktningar inom hiphopen som de arbetade med. Istället fick jag lära mig att det ligger hos ungdomarna hur de vill nyttja hiphopen, vilket jag i efterhand kan se vinsten med. Jag har även sett andra områden inom denna kultur av intresse att undersöka. Melinda beskrev mycket kring könsskillnaderna inom hiphopkulturen, vilket skulle kunna vara en annan tänkvärd ingång till ämnet. Vidare skulle även en studie med ungdomarnas egna utsagor vara intressant att göra. Det jag har skrivit om i det här arbetet utgår ifrån projektledarnas beskrivningar om sina verksamheter. Nästa steg hade kunnat vara att se hur ungdomarna själva tänker och uttrycker sig kring hiphopen.

Referenser

- Aspers, Patrik (2007). *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. Malmö: Liber
- Bryman, Alan (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber
- Denscombe, Martyn (2000). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur
- Giddens, Anthony (1997). *Modernitet och Självidentitet: Självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Diadalos.
- Giddens, Anthony (2003). *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur
- Hiphop Centralen (2011). *Hiphop- Centralen Bilda* <http://www.facebook.com/hiphopcentralen> (nedladdad 2011-05-03)
- Jordan, Bill (2005). *Sex, pengar och makt – om det kollektiva livets omvandlingar*. Göteborg: Diadalos.
- Jordan, Bill (2007). *Social work and well-being*. Lyme Regis: Russel House
- Jönson, Håkan (2010). *Sociala problem som perspektiv. En ansats för forskning och socialt arbete*. Malmö: Liber
- Levin, Claes (2008). *Att undersöka >>det sociala << -några ingångar*. Eliasson- Lappalainen, Rosmari & Jacobsson, Katarina & Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (2008). *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur
- May, Tim (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur
- Patel, Runa & Davidson Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder- Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur
- Rörelsen Gatans Röst och Ansikte (2011). *RGRA- Rörelsen Gatans Röst och Ansikte* <http://en-gb.facebook.com/pages/RGRA-Rörelsen-Gatans-Röst-och-Ansikte/177248382321780?v=info> (nedladdad 2011-05-03)
- Sahlin, Ingrid (1996). *Projektets paradoxer*. Lund: Studentlitteratur
- Sandell, Kerstin & Mulinari, Diana (2006). ”Teorier om senmodernitet och det besvärliga könet”, i Sandell, Kerstin & Mulinari, Diana (red.) *Feministiska interventioner: Berättelser om och från en annan värld*, Stockholm: Atlas.
- Sernhede, Ove (2001). *Gänget – hot eller möjlighet. Territoriell stigmatisering, ungdomskultur och moralisk panik*. http://www.alba.nu/Alba7_01/ove.html (nedladdad 2011-04-15)
- Sernhede, Ove (2002). *Alienation is my nation*. Stockholm: Ordfront
- Sernhede, Ove (2009). ”Hiphop som mobiliserande folkbildning.” *Socionomen*, 4, s 58- 63

Sernhede, Ove & Söderman, Johan (2010). *Planet hiphop- Om hiphop som folkbildning och social mobilisering*. Malmö: Liber

Studieförbundet Vuxenskolan (2011). *Studieförbundet Vuxenskolan- Musik, kultur och dans* <http://www.sv.se/sv/Hemsidesmallar/Avdelningar/malmo/Musik-Dans-och-Kultur/> (nedladdad 2011-05-03)

Söderman, Johan (2007). *Rap(p) i käftan- Hiphopmusikers konstnärliga och pedagogiska strategier*. Malmö: Malmö Academy of music

Ungdomsstyrelsen (2011). <http://www.ungdomsstyrelsen.se/main/0,2071,,00.html> (nedladdad 2011-05-10)

Vetenskapsrådet. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (nedladdad 2011-03-16).

Bilaga 1

Intervjuguide

Verksamhetens bakgrund

1. Hur och när kom projektet till?
2. Hur finansieras verksamheten, och vem sökte finansiär/bidrag?
3. Varför startades projektet?
4. Vad är syftet med projektet?
5. Vilken är målgruppen för verksamheten, finns det några krav för att få delta?
6. På vilket sätt arbetar ni för att uppnå målen med verksamheten?
7. Vilka svårigheter finns i att uppnå målen?

Föreställningar kring målgruppen

8. Vilka ungdomar är det som kommer hit?
9. Vilka vill ni ska komma hit?
10. Vad tror du är skälet till att de kommer/ inte kommer?
11. Finns det någon särskild problematik kring ungdomarna som kommer hit?
12. Vilka behov vill ni bemöta genom er verksamhet?
13. Finns det någon tanke om att verksamheten ska kunna leda vidare till något annat för ungdomarna? (exempelvis arbete, skolgång etc)

Hiphop som projektidé

14. Vad innebär begreppet hiphop för dig?
15. Vad är skälet till satsningen på just hiphop i verksamheten?
16. Vilka inriktningar inom hiphopen förmedlas till ungdomarna?
18. Finns det något inom hiphopkulturen som speciellt värdesätts i verksamheten?
19. De konflikter som på många håll beskrivs inom hiphopkulturen, mellan exempelvis eastcoast och westcoast och olika rappare, finns det liknande tendenser här? Och hur ställer ni er till dem i så fall?
20. Kan du ge exempel på positiva erfarenheter av vad verksamheten åstadkommit/bidragit till.
21. Finns det exempel på fall där hiphopen har använts på ett negativt sätt?
22. Hur upplever du medias bild av hiphopkulturen jämfört med din egen?